

УДК 159.923.01-043.86-051 Франко
DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2025.25.11>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПОГЛЯДАХ ІВАНА ФРАНКА

Михайло Матковський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
e-mail: mykhaylo.matkovskiy@lnu.edu.ua*

Олена Квас

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
e-mail: olena.kvas@lnu.edu.ua*

Софія Грабовська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
e-mail: sofya.hrabovska@lnu.edu.ua*

Досліджуються погляди Івана Франка на становлення молоді. Обґрунтовується важливість всебічного та поглибленого вивчення чинників що впливають на розвиток та формування особистості. Доводиться важливість акумуляції досвіду видатних мислителів минувшини, зокрема Івана Франка. Іван Франко до питань формування та становлення особистості часто звертався в своїй поезії, художніх творах та наукових статтях, та залишив для нас багато цінних порад та ідей.

Осмислюється співвідношення соціального та морального аспектів становлення особистості у поглядах мислителя. Досліджується становлення особистості крізь призму процесу соціалізації. Обґрунтовано, важливість для молоді залишатися у цьому процесі творчим та активним суб'єктом взаємодії, що сприятиме адаптації, самореалізації та самоствердженню особистості в суспільстві.

Доведено що ключовими чинниками, що впливають на процеси формування та становлення особистості є сім'я, навчально-освітні заклади, спілкування з ровесниками, засоби масової інформації, культура тощо. Обґрунтовується важливість для суспільства поглиблення підтримки інституту сім'ї, як засадничого осередку суспільства. Доведена важливість реформування та вдосконалення інституту освіти в контексті сучасних викликів та потреб, що стоять перед суспільством. Одним з ключових завдань для сучасного навчального закладу має стати створення всіх необхідних умов що сприятимуть повноцінному входженню молоді в суспільство, формуванню необхідних компетентностей для успішної життєдіяльності, закладення основ до самовиховання, саморозвитку, саморегуляції. Підкреслюється важливість якісної професійної підготовки та підвищення педагогічної майстерності вчителя в навчальному процесі, оскільки саме на нього суспільство покладає найбільшу відповідальність за виховання, навчання та розвиток особистості. Доведено важливість ідей та порад Івана Франка в контексті становлення молоді та їх актуальність в наш час.

Ключові слова: Франко, становлення, особистість, соціально-психологічні чинники, сім'я, школа, соціалізація.

Становлення особистості є одним найбільш актуальних соціальних аспектів суспільного життя. Дослідження процесу становлення особистості вимагає глибокого науко-

вого обґрунтування сутності чинників що впливають на нього. Цей процес також потрібно розглядати крізь призму виховання та розвитку особистості, оскільки, «по суті у вузькому смислі виховання характеризує становлення особистості, а в широкому її формування. В останньому розумінні воно охоплює не лише виховну роботу сім'ї, школи, ВНЗ, громадських організацій, але й вплив усього життєвого укладу суспільства, пануючих у ньому ідей, вплив літератури, мистецтва, засобів масової інформації, церкви, а також освіти і навчання», – доводить Н. Скотна [8, с. 166]. Значну увагу цьому питанню приділяв також Іван Франко. В його творчій спадщині, знаходимо багато корисних порад та ідей в контексті становлення особистості, що не втратили актуальності досі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-педагогічні та соціально-психологічні аспекти становлення особистості досліджували І. Надольний, М. Лукашевич, А. Петровський, О. Вишневський, Т. Гарасимів, С. Оленич та інші. Соціально-філософським та філософсько-антропологічним аналізом становлення особистості займалися В. Андрущенко, В. Бех, Л. Губерський, В. Скотний, Н. Скотна та інші. Педагогічні ідеї та погляди Івана Франка досліджувалися в працях Т. Біленко, Г. Васяновича, Ж. Гушак, Р. Вишнівського, В. Луціва та інших. Всебічний аналіз останніх наукових досліджень з окресленої проблематики говорить про відсутність суголосності висновків та спорадичність деяких праць. Це дозволяє стверджувати про актуальність нашої розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складні соціокультурні та політико-економічні процеси, що відбуваються в наш час показують значне зростання у них ролі молоді. Розвиток та процвітання суспільства в великій мірі залежить від того, наскільки ефективним відбувається становлення нового покоління. Людина як особистість формується, розвивається, перетворюється на суб'єкт власного життєтворення, самоздійснюється в процесі пізнання та соціалізації. Важливо в цьому процесі опановувати роль творчого суб'єкта, а не просто виконавця кимось заданих алгоритмів. Це також є однією з передумов самореалізації та самоствердження особистості. Виклики, які постали перед нашим суспільством, створюють певні перешкоди для повноцінного становлення та самореалізації молоді. Це є вагомим суспільною проблемою, наслідки якої для нашої держави можуть бути вкрай негативними.

Для розв'язання цієї проблеми вважаємо корисним акумулювати досвід минулих поколінь, зокрема ідеї та поради видатних українських мислителів, творча спадщина яких є джерелом духовного та інтелектуального збагачення нації. Особливо актуальним, на нашу думку, є ідеї про виховання та становлення молоді Івана Франка. Варто зазначити, що частина творів І. Франка з цієї проблематики мають автобіографічний характер, автор часто ділиться з читачами власними спогадами дитинства та юності. Це оповідання «Олівець», «Краснопис», «У кузні», «Малий Мирон» та ін. В них, як описував сам І. Франко, було відтворено виховання дитини «від перших пробісків власного думання, завершуючи найвищими ступенями середньої школи». Відмітимо також те, що ці твори написані в діалектичній єдності таких понять, як «дитина і сім'я» «дитина і світ», «дитина і школа», «дитина і суспільство» [6, с. 4]. Ці оповідання глибоко психологічно правдиво і тонко показують процес опанування дитиною світу, формування дитячого мислення та світосприйняття («Малий Мирон»), болісне становлення сумління в боротьбі потреби і співпереживання до іншого («Олівець») тощо.

І. Франко вважав, що соціальні умови життя – бідність, нерівність, трудові умови – мають вирішальний вплив на розвиток людини. Він наголошував на виховній ролі громади, родини, школи, які формують моральні та етичні засади особистості. Освіта для І. Франка – це не просто сума загальних та фахових знань, умінь та навичок, а інструмент емансипації та становлення особистості, підґрунтя для її творчості та самоздійснення. Він

пропагував самоосвіту, як шлях до духовного зростання, особливо для молоді з незаможних родин. І. Франко вірив у виховну силу літератури, яка формує світогляд, моральні переконання і соціальну відповідальність. Його твори часто зображують внутрішню боротьбу особистості з суспільними умовами, що сприяє психологічному становленню та вдосконаленню. У художніх творах І.Франка (наприклад, «Перехресні стежки», «Борислав сміється») простежується аналіз внутрішнього світу героїв, їхніх мотивацій, страхів, прагнень. Він показував, як соціальні конфлікти впливають на психіку людини, формуючи її характер.

І. Франко балансував між цінністю індивідуальності та необхідністю соціальної солідарності. Він вважав, що особистість формується через діалог із суспільством, але має зберігати внутрішню автономію.

У науковій статті «Наука і її взаємин з працюючими класами» І. Франко доходить такого висновку, що на світі «немає такої важкої, такої заплутаної, але одночасно такої важливої науки, як наука про людину і про людське життя. Лише вона може визначити справжнє місце людини в природі і серед інших людей; вона тисячами прикладів підкреслює своє міркування про те, як нам слід жити і керувати власним розвитком, вказує на початок людського поступу. І хоча наука про людину не може вказати їй остаточного кінця, то принаймні вказує на найближчу мету – рівність і щастя всіх людей» [12, с. 37]. На думку Н. Скотної, є очевидним що від людини, її внутрішніх ресурсів, найперше її моральних цінностей і установок, від нового мислення залежить майбутнє людства, його виживання, збереження світової цивілізації. Це вагомо підвищує відповідальність систем виховання в усьому світі за характер суспільного впливу на особистість, за формування гуманістичних ідеалів, за використання наукового потенціалу людства в інтересах соціального та морального прогресу [8].

Іван Франко, як відомо, не був фаховим психологом, однак глибоко проникався багатьма соціально-психологічними проблемами та глибоко їх досліджував. Головним об'єктом його зацікавлень завжди була людина. Його творчість має науково-просвітницьку спрямованість, у якій, як вважав І. Захара, – «досить легко поєднується «голова» і «серце», розум і почуття, постійне невдоволення наявним, постійні сумніви, питання, пошук, розум і віра» [4, с. 180]. Іван Франко намагався, як твердив він сам, «...бути чоловіком, освіченим чоловіком, не лишитися чужим у жаднім такім питанні, що складається на зміст людського життя, <...> обняти цілий круг людських інтересів» [13, с. 309].

І. Франко у своїх творах часто зображував людей, які перебувають у конфлікті з самим собою та борються за своє виживання в складних та несправедливих обставинах. Такий творчий метод мислителя допомагає нам побачити внутрішній світ людини та зрозуміти її психологію в кризових ситуаціях.

Розвиток та становлення особистості сучасні науковці здебільшого розглядають крізь призму процесу соціалізації. На думку Т. Гарасиміва, соціалізація є головним соціальним процесом, унаслідок якого індивід стає особистістю і через який здійснюється взаємодія між особистістю та суспільством [2, с. 158]. Саме завдяки соціалізації люди «залучаються до соціуму життя, навчаються дотримуватися соціальних норм, установок, зразків поведінки, засвоюють певні соціальні ролі; процесом, який уможливорює існування суспільства і передачу його культури від покоління до покоління» [9, с. 341]. Надважливим у цьому процесі є з'ясувати чинники становлення особистості.

Становлення та формування особистості відбувається в процесі пізнання та входження людини в суспільство. Однак джерелами розвитку людини є як соціальне так і біологічне. Свої думки з приводу цього питання І. Франко обґрунтував у концепції «ідеалу людської довершеності». Мислитель доводив, що всі чинники не тільки взаємодіють,

а також перебувають у єдності. «Цілий чоловік», вважав мислитель, має гармонійно поєднувати соматичні та психічні якості, де «дух і тіло одно суть» [11, с. 189]. На думку Т. Гарасиміва, «Природні і соціальні детермінанти формування людини, кожна з яких є абсолютною властивістю людського буття, зовсім не є взаємно байдужими, нейтральними субстанціями, весь зв'язок яких зводиться лише до того, що вони впливають на один суб'єкт – людину, взаємопроникненість природного і соціального становлення індивіда. Це – живий і плідний взаємозв'язок, в якому сторони в реальній взаємодії спираються одна на одну, взаєморозвиваються завдяки своєму взаємовпливу» [2, с. 156].

Соціальні детермінанти, що впливають на розвиток та становлення особистості не мають чіткої класифікації у науковій літературі. Однак більшість дослідників зуголосні в тому, що ключовими з них є сім'я, навчально-освітні заклади, спілкування з ровесниками, засоби масової інформації, культура тощо. Варто зазначати, що більшість чинників, що впливають на особистість, мають стихійну дію. Однак сім'я та навчально-освітні заклади свій вплив здійснюють переважно організовано, заздалегідь плануючи мету впливу, розробляючи систему засобів її реалізації.

Першим та основоположним чинником становлення особистості у суспільстві є сім'я. Сім'я є також первинним та основним осередком суспільства. На неї покладаються обов'язки щодо виховання, духовного та фізичного розвитку дитини. [7]. У спадщині Івана Франка є багато творів, які постали на основі його спогадів про дитинство. Дуже часто в них І. Франко під різними псевдонімами зображував самого себе. Автобіографічними є оповідання «У кузні», «Малий Мирон», «Олівець» та ін. У них Франко описував свої стосунки з батьками та розповідав про вплив, який вони здійснили на нього та на життя загалом. Письменник згадує «на дні моїх споминів, деє там у найглибшій глибині горить огонь. Невеличке огнище неблизького, але міцного огню освічує перші контури, що виринають із темряви дитячої душі. Се огонь у кузні мого батька... І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі» [14, с. 159]. Малим Іван Франко любив ходити в кузню до свого батька, який дуже любив сина та вбачав в ньому ознаки великого розуму. Дитиною І. Франко був тісно прив'язаний до батька. Яків Франко був знаним ковалем на всю округу. У кузні завжди було багато людей. До нього часто сходились люди не тільки як до фахівця ковальської справи, а також як до радника, людини високоморальної та авторитетної. Саме батьківська кузня стала для письменника першою життєвою школою. І. Франко писав: «І певно, в ту пору ніхто з них не думав, що та кузня, і та компанія в ній, і той її дружній радісний настрій лишаться живим і незатертими в душі маленького рудоволосого хлопчини, що босий, в одній сорочці сидів в куті коло огнища, і якого дбайливий батько час від часу просив відступити від скачучих іскор» [14, с. 169–170]. І. Франко у кузні вбирав усе почуте та побачене. А це були різні розповіді, анекдоти, бувальщини, дискусії про проблеми і негаразди, які турбували людей того часу. Робимо припущення що саме в цей час, у нього зародився письменницький талант.

Під впливом батька у Івана Франка формувались також морально-світоглядні цінності. Письменник згадує, «батько пильний і тямучий робітник, любив кпити собі дармоїдів та фужерів, з роззяв і галапасів. На твердження своїх загальних уваг він любив наводити коротенькі оповідання та притчі, звичайно на тлі ковальського ремесла» [14, с. 164–165]. В оповіданні «У кузні» Іван Франко розповідає про притчу, яку почув від батька і яка справила на нього велике враження. «І досі тямлю, яке велике враження зробило на мене його оповідання про того святого, що просив Бога, щоб його увільнив від людської любові» [14, с. 169]. У притчі розповідається про лікаря, якому Бог за допомогу людям, подарував любов усіх людей. Але лікаря чомусь набридла ця любов, і він попросив Бога

її забрати. В один момент люди відвернулись від нього, почали його боятися та тікати. Це принесло лікареві великі страждання та біль. Одного разу, коли вже не було сили терпіти, він почув голос: «А що, солодко жити чоловікові без людської любові?» Лікар почав просити Бога послати йому смерть, щоб припинились страждання. Господь йому відповів на це: «Хто людям служить, той мені служить. Я сотворив чоловіка для людей, і тільки з людьми і через людей він може бути щасливим. Якби я хотів, щоб він сам собі через себе був щасливий, я був би зробив його каменем. Якби я був хотів, щоб він тільки мені самому служив, я був би зробив його ангелом. А так я дав чоловікові найбільший дар – любов до людей, і тільки тою дорогою він може дійти до мене» [14, с. 169]. Від своєї матері Марії І. Франко успадкував «... співацьке серце, вразливе на красу й добро і горду душу <...> одна тільки жінка, – пише І. Книш, – зайняла в душі І. Франка місце окремішне і незаступиме. В своєму серці носив він античний респект до матері. Вона в житті йому була провідною зорею» [5, с. 71]. Вплив архетипів батьків мали вагомий вплив на становлення особистості Івана Франка, а також на його світогляд та творчість. Це також визнавав і згадував сам мислитель.

Важливим чинником становлення особистості, на думку І. Франка, є навчально-освітній заклад. Всебічний розвиток кожної особистості, якісна освіта, на думку мислителя, є єдиною можливим шляхом для розвитку та процвітання суспільства. І. Франко наголошував, що «... народи тільки тоді зможуть досягнути щастя і свободи, коли всі будуть вченими працівниками, тобто коли кожний буде розвинутий розумово, по можливості як найвсебічніше, і коли кожен буде у змозі використовувати свої сили на добро загалу і на добро своє власне» [12, с. 33]. Чільне місце в процесі виховання, навчання та розвитку особистості І. Франко відводив вчителю. «З кожного недоростка виховання може зробити або лінивого або робочого, упертого або податливого, непослушного або і послухного молодця – а коли вони насправду були такими, то вина знов-таки спадає на учителів» [3, с. 86].

В оповіданні «Борис Граб» Іван Франко описує нам історію взаємовідносин вчителя Міхонського зі своїм учнем Борисом Грабом. В ньому І. Франко показує нам своє бачення, яким повинен бути вчитель. Варто зазначити, що герой оповідання, вчитель Міхонський добре володіє знаннями з психології та застосовує їх. Міхонський питає учня, «а покажи-но ти мені книжку, з якої ти се так гладко напам'ятав вивчився!.. Такими питаннями він випробовував здібність мислення у своїх учеників. І вже у кого побачив, що відповідь на питання виходить справді здобутком його власної, хоч і невеличкої духової праці, для такого мав велике поважання. – Власна думка! Власна духовна праця, ось у чім властива ціль гімназії! – повторяв він не раз» [10, с. 178]. Вчитель Міхонський застосовує нестандартні на той час педагогічні методи та підходи, що дають блискучі результати. Протилежний образ шкільного «професора»-п'яниці, що виміщає на дітях образу на їхніх батьків та своє невдале життя, єдиним виховним впливом якого є лінійка по руках та биття різками, знаходимо в оповіданні «Олівець».

Важливим чинником у становленні особистості на думку І. Франка, є спілкування з ровесниками, а також участь у різних гуртках, товариствах, молодіжних рухах. Як відомо, в шкільні та університетські роки Іван Франко був активним учасником різних молодіжних об'єднань. «Залучаючи молодь до активної участі в різних заходах, громадські організації безпосередньо впливають на виховання та розвиток молодої людини, де вона отримує практичний досвід, необхідний багаж знань і умінь, стає самостійним ініціативним, цілеспрямованим і значущим для суспільства соціальним суб'єктом» [1, с. 71]. Активна участь молоді в різних молодіжних осередках сприяє становленню молоді. Також це допомагає молоді реалізовувати потреби самоідентифікації, самоствердження та самореалізації.

Прагнення до об'єднання, є природньо закладеною потребою людей, вважав мислитель. І. Франко пише – «чоловік – громадський звір, він живе на світі не сам, а в родині, в громаді; для родини, для громади він мусить віддавати частину своєї свободи і свого особистого права» [16, с. 332].

Вагомий вплив на особистість та її становлення, на думку І. Франка, має культурні та моральні цінності суспільства. «Виховання народу мусить вирости з традицій, з культурного стану того народу, мусить корінитися в характері, привичках народу, інакше се буде даремна трата часу й сил», писав І. Франко [15, с. 15]. Національні традиції та звичаї суспільства, ціннісні орієнтації допомагають особі з раннього дитинства активно включатися в соціум, формують світогляд, моральні ідеали та переконання та цінності людини. «Кожна людина, – писав І. Франко, – ... мусить виробити собі певне коло понять про людське життя, про поведінку з людьми; це є розуміння вірності, справедливості, правди, дружби і добра. Ці поняття служать основою моралі, що є предметом останньої і найвищої науки – етики. Етика вчить людину жити по-людському – вона завжди і скрізь керує її кроками, переробляє її звичку природу, робить її м'якшою і таким чином робить її здібною до щастя не тільки внутрішнього (задоволення собою), але й суспільного, яке спирається на поєднанні праці усіх людей і на братській взаємній любові» [12, с. 39].

Розглядаючи процес становлення молоді крізь призму ідей Івана Франка, доходимо таких **висновків**. Становлення молоді є одним з найважливіших аспектів життя суспільства. Результат становлення особистості є залежним від чинників, що впливають на особистість. Людина в цьому процесі є активним та творчим учасником, що вносить свої корективи.

На думку Івана Франка, створення всіх необхідних умов, що сприятимуть становленню молоді, є важливою суспільною необхідністю. Ключовими напрямками суспільної уваги повинні стати підтримка інституту сім'ї, розвиток та реформування сфер освіти та культури, створення різноманітних молодіжних об'єднань, де молодь зможе реалізувати свої потреби.

Важливим також в процесі становлення молоді враховувати всі запити та виклики, що постають перед українським суспільством, вивчати та аналізувати їхній вплив на підрастаюче покоління. Оскільки, як часто повторював Іван Франко, яка молодь, таке і майбутнє суспільства.

Список використаної літератури

1. Вишнівський Р. Іван Франко про роль молодіжних рухів, громадських товариств та організацій у вихованні української молоді. *Молодь і ринок* : Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2012. № 11 (94). С. 71–75.
2. Гарасимів Т. З. Особистість та проблеми її соціалізації. *Форум права*. 2009. № 3. С. 156–161
3. Дзеверін О. Г. Педагогічні погляди І. Я. Франка. Іван Франко. Педагогічні статті і висловлювання. Київ : Радянська школа, 1960. С. 5–19.
4. Захара Ігор. Позитивізм у соціальній філософії Івана Франка. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнар. наук. конф. Львів : Світ, 1998. С. 180–185.
5. Книш І. Іван Франко та рівноправність жінки – у сторіччя з дня. Вінніпег : Друкарня «Жіночого Світу», 1956. 154 с.
6. Матковський М. Й. Актуальність світоглядних ідей Івана Франка в контексті становлення особистості (на основі аналізу оповідань шкільної тематики). *Вісник Львівської державної фінансової академії : гуманітарні науки*. Львів : ЛДФА, 2014. № 13. С. 4–11.
7. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

8. Скотна Н. В. Особа в розколотій цивілізації: освіта, світогляд, дії. Львів : Українські технології, 2005. 384 с.
9. Соціологія : терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / за заг. ред. В. М. Пічі. 2-ге видання, стереотипне. Львів : «Новий світ – 2000», 2004. 480 с.
10. Франко І. Борис Граб. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1978. Т. 18. С. 177–190.
11. Франко І. Кілька слів отім, як упорядкувати і провадити наші людські видавництва. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 45. С. 187–203.
12. Франко І. Наука і її взаємин з працюючими класами. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 45. С. 24–40.
13. Франко І. Промова на 25-літньому ювілеї. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1981. Т. 31. С. 308–310.
14. Франко І. У кузні. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1979. Т. 21. С. 159–170.
15. Франко І. Хома з серцем і Хома без серця. Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1979. Т. 22. С. 7–29.
16. Франко І. Що таке поступ? Зібрання творів у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 45. С. 300–348.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF PERSONALITY FORMATION IN THE VIEWS OF IVAN FRANKO

Mykhailo Matkovskiy

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: mykhaylo.matkovskiy@lnu.edu.ua*

Olena Kvas

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: olena.kvas@lnu.edu.ua*

Sofia Grabovska

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: sofya.grabovska@lnu.edu.ua*

Ivan Franko's views on the formation of young people are studied. The importance of a comprehensive and in-depth study of the factors influencing the development and formation of personality is substantiated. The importance of accumulating the experience of prominent thinkers of the past, in particular Ivan Franko, is proved. Ivan Franko often addressed the issues of personality formation and development in his poetry, fiction and scientific articles, and left us with many valuable tips and ideas.

The correlation of social and moral aspects of personality formation in the views of the thinker is comprehended. The formation of personality through the prism of the process of socialization is studied. The importance for young people to remain a creative and active subject of interaction in this process is substantiated, which will contribute to the adaptation, self-realization and self-affirmation of the individual in society.

It is proved that the key factors influencing the processes of formation and development of the individual are the family, educational institutions, communication with peers, mass media, culture, etc. The importance for society of deepening support for the family as the fundamental unit of society is

substantiated. The importance of reforming and improving the institution of education in the context of modern challenges and needs facing society is proved. One of the key tasks for a modern educational institution should be to create all the necessary conditions that will facilitate the full entry of young people into society, the formation of the necessary competencies for successful life, laying the foundations for self-education, self-development, and self-regulation. The author emphasizes the importance of high-quality professional training and improvement of teachers' pedagogical skills in the educational process, since it is the teacher who is most responsible for the upbringing, education and development of the individual. The importance of Ivan Franko's ideas and advice in the context of youth formation and their relevance in our time is proved.

Key words: Franco, formation, personality, social and psychological factors, family, school, socialization.